

DET KONGELIGE SAMFERDSELSDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

23/1809-

4. mars 2024

Mandat for forhandlinger om en byvekstavtale for Nedre Glomma

Kommunal- og distriktsdepartementet og Samferdselsdepartementet har besluttet å legge følgende mandat til grunn for statens forhandlinger om en byvekstavtale med lokale parter i Nedre Glomma. De lokale partene som inviteres til forhandlinger er Østfold fylkeskommune og kommunene Fredrikstad og Sarpsborg.

1. Overordnede rammer

Kommunal- og distriktsdepartementet og Samferdselsdepartementet vil invitere Nedre Glomma til forhandlinger om en byvekstavtale, jf. omtale i Prop. 1 S (2023-2024) for Samferdselsdepartementet. Byvekstavtaler er gjensidig forpliktende avtaler mellom partene. Avtalene er politiske og ikke juridisk bindende. Staten må ta forbehold om Stortingets årlige bevilgninger i statsbudsjettet.

Avtalen skal ta utgangspunkt i føringene om byvekstavtaler slik de framgår av Nasjonal transportplan 2022-2033. Avtaleperioden vil være fram til 2033. Avtalen skal etter behov kunne reforhandles etter framleggelse av ny Nasjonal transportplan og eventuelt ved større revisjoner av den bompengefinansierte bypakken for Nedre Glomma.

Avtalen er et samarbeid mellom staten, fylkeskommunen og kommunene, der alle partene bidrar innenfor sine ansvarsområder og alle er ansvarlige for at nullvekstmålet nås gjennom tilstrekkelig virkemiddelbruk innenfor egne ansvarsområder. Staten forventer at de lokale partene bidrar med midler inn i avtalen og konkretiserer tydelige forpliktelser om fortetting/arealbruk og parkeringsrestriksjoner. De lokale partene har ansvar for god kostnadsstyring i sine prosjekter. Videre skal ikke statlige midler komme til erstatning for de lokale partenes bidrag over egne budsjetter og bompenger.

Postadresse
Postboks 8010 Dep
0030 Oslo
postmottak@sd.dep.no

Kontoradresse
Akersg. 59
www.sd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 904

Avdeling
Veg-, by- og
trafikksikkerhetsavdelingen

Saksbehandler
Lars Krogset
22 24 83 26

Partenes forpliktelser i byvekstavtalen skal ha samme konkretiserings- og detaljeringsnivå, slik at lokale myndigheters økonomiske forpliktelser framgår på samme måte som statens. Bruk av bompenger skal også synliggjøres.

Bompengeinnkreving er et viktig virkemiddel for å nå nullvekstmålet og for å finansiere tiltak i avtalen. Selv om bompengeopplegget ikke er en del av forhandlinger om byvekstavtalen, har partene samlet sett et ansvar for å se alle relevante virkemidler og tiltak i sammenheng. Den nye bypakken for Nedre Glomma, Bypakke Nedre Glomma fase 2, jf. Prop. 41 S (2022-2023) og Innst. 266 S (2022-2023), skal være en del av byvekstavtalen. Styringen av byvekstavtalen og bypakken skal samordnes. Prioritering av prosjekter og tiltak i bypakken skal skje i tråd med det overordnede målet for byvekstavtalen og koordineres med den øvrige oppfølgingen av byvekstavtalen.

Ytterligere føringer vil kunne bli gitt i ny Nasjonal transportplan for perioden 2025-2036, som etter planen vil bli lagt frem for Stortinget våren 2024.

2. Mål

Det overordnede målet for byvekstavtalen er at klimagassutslipp, kø, luftforurensning og støy skal reduseres gjennom effektiv arealbruk og ved at veksten i persontransporten tas med kollektivtransport, sykling og gange (nullvekstmålet). Målet skal nås i løpet av avtaleperioden. Byvekstavtalen skal videre bidra til attraktiv by- og stedsutvikling.

3. Organisering av forhandlingene og oppfølging/styring av avtalen

Ved forhandlingsstart skal det etableres en forhandlingsgruppe som ledes av Statens vegvesen og med representanter fra Statsforvalteren, Jernbanedirektoratet og lokale parter. Lokal deltakelse i forhandlingene og i styringsgruppen avgjøres av de lokale partene. Statens vegvesen skal lede styringen og oppfølgingen av avtalen på vegne av staten. Statsforvalteren vil ha et særlig ansvar for klima og miljøhensyn og for å følge opp arealtiltak i forhandlingene og i oppfølgingen av avtalen. På tilsvarende måte har Jernbanedirektoratet et særlig ansvar i å ivareta jernbanen i forhandlingene og i oppfølgingen av avtalen. Opplegg for styring og organisering av arbeidet med å følge opp byvekstavtalen i avtaleperioden skal framgå av endelig avtaletekst.

I oppfølgingen av avtalen skal partene utarbeide og bli enige om fireårige handlingsprogram og årlige budsjetter. Prioriteringsarbeidet skal bygge på et solid faglig grunnlag, der alle partene har ansvar for å konkretisere og dokumentere hvordan nullvekstmålet skal nås. Det faglige grunnlaget skal inkludere vurderinger av hvordan aktuelle tiltak, inkludert fortetting, parkeringspolitikk og bompenger/prisvirkemidler, bidrar til måloppnåelse.

Prioritering av tiltakene i byvekstavtalen skal skje i tråd med prinsippene for god porteføljestyling. Tiltak skal prioriteres etter en helhetlig vurdering basert på måloppnåelse, disponible midler, samfunnsøkonomisk lønnsomhet, planstatus og kapasitet til planlegging og gjennomføring.

Eventuelle kostnadsøkninger og/eller inntektssvikt skal håndteres i porteføljestylingen, og ikke gjennom økte bomtakster utover fastsatt gjennomsnittstakst og/eller forlenging av innkrevingsperioden for bompenggeordningen, jf. Prop. 41 S (2022-2023) *Utbygging og finansiering av Bypakke Nedre Glomma fase 2 i Viken*, og Innst. 266 S (2022-2023).

4. Finansiering

Tiltak innenfor byvekstavtalen skal finansieres med statlige midler, fylkeskommunale og kommunale midler, bompenger og eventuelt midler fra private aktører.

4.1. Statlige midler

Nivået på midlene som er satt av til byvekstavtalen for Nedre Glomma i Prop. 1 S (2023-2024), jf. Innst. 13 S (2023-2024), 173,8 mill. 2024-kr, skal legges til grunn fram til 2033, dvs. for en periode på ti år. Midlene prisjusteres årlig.

I forhandlingene skal det legges til grunn at øremerking av midler til reduserte billettpriser opphører. Det vil være opp til partene å prioritere mellom drift av kollektivtransport (inkludert reduserte billettpriser) og mindre investeringer i kollektivtiltak og gang- og sykkelveier langs riks-, fylkes- og kommunale veier. Dette inkluderer også tiltak som f.eks. utvikling av nye teknologiske løsninger for mer sømløs mobilitet som kan bidra til økt måloppnåelse. Det kan også være aktuelt å gjennomføre mindre investeringer i stasjons- og knutepunktutvikling langs jernbanen, og slike tiltak/innsatsområder må også prioriteres innenfor den totale rammen til byvekstavtalen. Det må sikres en god balanse mellom drift og investeringer, og mellom tiltak på de ulike forvaltningsnivåenes ansvarsområder som samlet sett gjør at nullvekstmålet nås.

Statlige midler til større prosjekter på vei og jernbane er ikke en del av forhandlingene. Alternative finansieringskilder, som grunneierbidrag og andre private bidrag, skal vurderes i det videre arbeidet.

4.2. Fylkeskommunale og kommunale midler

Byvekstavtalen skal inneholde en oversikt over fylkeskommunale og kommunale midler til prosjekter og tiltak innenfor byvekstavtalen, bl.a. med utgangspunkt i Prop. 41 S (2022-2023) *Utbygging og finansiering av Bypakke Nedre Glomma fase 2 i Viken*.

Fylkeskommunens ordinære tilskudd til drift av kollektivtransport skal som minimum være på det nivået det ville ha vært uten en byvekstavtale. Det skal komme klart frem i avtalen hva behovet er for midler utover ordinær drift, og hva som skal finansieres i byvekstavtalen.

4.3. Bompenger

Den bompengefinansierte bypakken for Nedre Glomma, Bypakke Nedre Glomma fase 2, jf. Prop. 41 S (2022-2023) og Innst. 266 (2022-2023), skal være en del av byvekstavtalen. I finansieringsplanen for byvekstavtalen skal bompenggebidraget fra bypakken fremgå, samt hvilke tiltak som blir finansiert med bompenger.

5. Prosjekter og tiltak

Avtalen skal inneholde en oversikt over prosjekter og tiltak som skal gjennomføres i avtaleperioden, og omtale av hvordan de skal bidra til å nå nullvekstmålet. Nøkterne og funksjonelle løsninger skal vektlegges. Det er en ambisjon at nullvekstmålet skal nås uten at det fører til flere drepte og hardt skadde syklister og fotgjengere. Det skal vurderes hvordan løsningene som velges, kan bidra til økt trafiksikkerhet. Videre skal arealutvikling og parkeringspolitikk omtales i avtalen, se punkt 7.

Det kan videre legges opp til tiltak som f.eks. utvikling av nye teknologiske løsninger for mer sømløs mobilitet dersom det er hensiktsmessig, og bidrar til måloppnåelse.

6. Drift av kollektivtransport

Utviklingen av et samordnet kollektivtilbud skal omtales i byvekstavtalen, herunder tiltak for å gjøre kollektivtransporten mest mulig sømløs på tvers av statlig og fylkeskommunalt ansvarsområde. Det bør komme tydelig frem hvilke forpliktelser partene påtar seg for å utvikle kollektivtilbudet. Avtalen skal omtale planlagte effektiviseringstiltak i kollektivtransporten.

7. Arealutvikling

En samordnet areal- og transportplanlegging er svært viktig for å nå nullvekstmålet. Arealutviklingen skal bygge opp under satsingen på kollektivtransport, sykling og gange i byvekstavtalen. Derfor skal hovedtyngden av veksten i boliger og arbeidsplasser komme i eller i nærheten av større kollektivknutepunkter i byområder med byvekstavtale. Kommunene og fylkeskommunen har som planmyndigheter ansvar for utvikling og gjennomføring av arealpolitikken. Det skal komme frem av avtalen hvordan partene skal legge til rette for en effektiv arealbruk som bygger opp under nullvekstmålet og attraktiv by- og tettstedsutvikling. Forpliktelsene skal avtales med en konkret plan for oppfølging, slik at det gir føringer inn i senere revisjoner av kommuneplanenes arealdel.

8. Oppfølging og rapportering

Nullvekstmålet for persontransport med bil skal ligge til grunn for byvekstavtalen. Trafikktellinger for personbiler (byindeksen) er hovedindikatoren for oppfølging av nullvekstmålet. Referanseåret er normalt det siste året før inngåelse av byvekstavtalen. Nullvekstmålet kan måles innenfor de geografiske grensene til kommunene Sarpsborg og Fredrikstad. Det er også åpnet for at avtaleområdet kan deles opp i inntil tre ulike soner, slik at trafikken i hovedsak måles der hensynene bak nullvekstmålet er til stede. Lokale myndigheter vil kunne velge å innføre et system med soneinndeling, eller måle innenfor de geografiske grensene til kommunene nevnt over. Trafikkarbeid som beregnes ved hjelp av reisevaneundersøkelsen, er støtteindikator til byindeksen. Det skal være netto nullvekst i personbiltrafikk i avtaleområdet i avtaleperioden. For å følge utviklingen i Nedre Glomma skal det i tillegg rapporteres på et sett med indikatorer for transportmiddelfordeling, kollektivreiser, klimagassutslipp, arealbruk og parkering.

I byvekstavtalen skal det gå frem at partene i avtalen har ansvar for rapportering på sine ansvarsområder når det gjelder bruk av midler og indikatorer. Et felles indikatorsett skal ligge til grunn for rapporteringen på nullvekstmålet. Statens vegvesen har et overordnet ansvar for å sammenstille og rapportere på måloppnåelse og indikatorene til Samferdselsdepartementet, basert på rapportering fra de øvrige partene. Statens vegvesen skal videre rapportere på samlet bruk av midler både underveis gjennom året og i de årlige statsbudsjettene. Statens vegvesen har ansvaret for å sørge for at rapporteringen tilfredsstillende de krav som departementet har fastlagt. Enkle og gode rutiner som bidrar til grunnlag for en enhetlig oversikt på tvers av ulike byområder, skal sikres.

9. Sanksjoner og endringer i avtalen

Det må i avtalen komme frem at partene kan holde tilbake midler og/eller si opp avtalen dersom øvrige parter ikke følger sine forpliktelser, herunder at utviklingen ikke er i tråd med målsettingen. Partenes forpliktelser vil fremgå av avtalen. Før avtalen kan sies opp skal partene i fellesskap drøfte muligheten for andre alternativer enn å si opp avtalen. Det skal i avtalen gå fram at byvekstavtalen kan reforhandles ved behov, for eksempel etter framleggelse av ny Nasjonal transportplan eller ved større revisjoner av den bompengefinansierte bypakken for Nedre Glomma.

Med hilsen

Ingun Hagesveen (e.f.)
avdelingsdirektør

Lars Krogset
underdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi
Kommunal- og distriktsdepartementet

Adresseliste

Jernbanedirektoratet	Postboks 16 Sentrum	0101	OSLO
Statens vegvesen	Postboks 1010	2605	LILLEHAMMER
	Nordre Ål		
Statsforvalteren i Oslo og Viken	Postboks 325	1502	MOSS